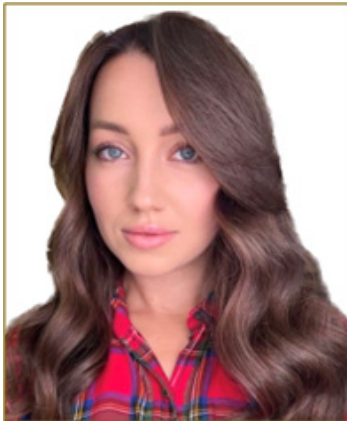

УДК 398.8

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5\(212\)-153-157](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-5(212)-153-157)

Дріневська Ванда Сергіївна,
заслужена артистка України,
доцентка кафедри музичного мистецтва,
Київський національний університет
культури і мистецтв, Україна
Vanda Drinevska,
Honored Artist of Ukraine,
Associate Professor of the Department of Musical Arts,
Kyiv National University Culture and Arts, Ukraine
E-mail: d_vanda@ukr.net
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4990-7255>

НАРОДНОПІСЕННІ ТРАДИЦІЇ В СУЧАСНОМУ ВОКАЛЬНОМУ ВИКОНАВСТВІ

A Розкриваються особливості розвитку народнопісенних традицій у сучасному вокальному виконавстві. Звернено увагу на аксіологічному потенціалі фольклору як чиннику розвитку національної свідомості. Виокремлено різні форми циркуляції фольклору в контексті сучасної української мистецької практики. Базовим принципом є включення народних пісень до репертуару хорових колективів і співаків. Також нерідким є поєднання фольклору з джазовим мистецтвом, які мають низку спільних характеристик, як-от імпрізаційність. Часто використовується принцип створення обробок народних пісень і написання творів, які мають риси, що уподібнюють їх фольклору (застосування народних ладів, принципів голосоведіння, типових поспівок, автентичної вокальної манери). Усе це створює простір для розвитку національного мистецтва, що має самобутній характер і сприяє інтеграції нації.

Ключові слова: фольклор; вокал; імпрізація; обробка; стиль; мистецтво; нація

Folk-song traditions in modern vocal performance

S This article reveals the peculiarities of the development of folk song traditions in modern vocal performance. Attention is drawn to the axiological potential of folklore as a factor in the development of national consciousness. Various forms of folklore circulation in the context of modern Ukrainian artistic practice are singled out. The basic principle is the inclusion of folk songs in the repertoire of choral groups and singers. Folk songs can occur in their original form, as well as in the form of arrangements, where the basic constant motive complex can be preserved and the character of the work can be significantly changed, although the connection with the original source can still be traced. The nature of the transformations of the folk source may depend on the artistic tasks of the arranger or the artistic director of the collective. It is also not uncommon to combine folklore with jazz art, which has some common characteristics, such as improvisation. Analogous stylistic transformations are quite natural, considering that both folklore and jazz-improvisational types of musical cultures demonstrate a commonality in the combination of creative and performing principles. The principle of creating arrangements of folk songs and writing works that have features similar to folklore (application of folk tunes, principles of voicing, typical chants, authentic vocal manner) is often used. The singer uses melismatics to fill the sound space of the chorus. Vivid theatricalization is created thanks to the tonal differentiation of the parts of each participant in the action. Due to the use of low and high formants, the singer achieves a distinction between their lines. The use of backing vocals, which imitates the principles of folk singing, strengthens the connection with folklore. All this creates space for developing national art, which has an original character and contributes to the integration of the nation.

Keywords: folklore; vocals; improvisation; processing; style; art; nation

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Сучасна українська культура перебуває у стані трансформації. Ті складні умови, в яких живе український народ, не є перепорою для розвитку культури та мистецтва. Проте вкрай актуальною є зміна музичного контенту, який лунає з різних медіаканалів, його відповідність запитам сучасної аудиторії та його роль у вихованні молодого покоління. Надзвичайно важливим є використання компонентів, що відсилають до української культури, у тому числі народнопісенний матеріал. Актуальним завданням є висвітлення тих показників, які мають аксіологічний характер і вказують на використання народнопісенних традицій у сучасній музиці.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Особливості трактування народних пісень в аранжуваннях, здійснених С. Павлюченком для Українського народного хору, досліджуються в статті В. Горобця та В. Сластьона [4]. Специфіка фольклоризму та потенціал розвитку та циркуляції народного мистецтва в сучасних художніх стилях розкривається в публікаціях С. Садовенко [5], А. Фурдичка [9]. Роль фольклору як чинника інтеграції нації та впливу мистецтва на соціум аналізують А. Ткач [7] та А. Тормахова [8]. Особливості використання народних пісень у джазових творах аналізуються в дисертаційному дослідженні А. Соловійова [6]. Питання циркуляції народного вокалу як компоненту народнопісенної традиції в сучасній авторській музиці досліджували Н. Яговенко, В. Дріневська, С. Власова [10]. Приклади використання народнопісенних традицій наявні у творах із репертуару В. Дріневської [1; 2; 3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання ролі народнопісенних традицій як чинника інтеграції національної культури й досі не розглядалось у контексті наукового дискурсу.

Мета статті: дослідити вплив народнопісенних традицій на розвиток сучасного вокального виконавства.

Викладення основного матеріалу. Вокальне мистецтво сьогодення представляє складний мікст різних музичних традицій. Популярними є напрями рок- і поп-музики, в яких можуть бути наявними впливи музики академічної та фольклору. Зразки синтезування фольклору та популярних напрямів

вбачаються доволі перспективними, зважаючи на аксіологічне значення народного мистецтва, що має культуротворчу роль.

А. Тормахова вказує на те, що сучасна культура залежить від мистецтва, що в ньому функціонує, саме тому важливо звертати увагу на його зміст. «Мистецтво виступає виразником тих культурно-політичних процесів, які відбуваються в суспільстві. Воно формує певний світогляд, виступає засобом боротьби, носієм певної ідеології» [8, с. 67].

В умовах боротьби за збереження власної культурної ідентичності потрібно створювати контент, який буде виконувати не лише рекреаційну та естетичну функцію, а й мати глибший характер, впливаючи на ідентичність соціуму. На наше переконання, такий потенціал має мистецтво, що спирається на народні традиції. «Фольклор є тією частиною культури, яка формується повсякчас і не може сприйматися лише як компонент традиційного давноминулого цивілізаційного пласта. Одночасно побутує і традиційна спадщина минулих віків, і фольклор повсякденних мовленнєвих ситуацій» [7, с. 146].

Прикладів використання фольклору у творчості сучасних колективів можна віднайти чимало. Дуже актуальним є включення народних пісень у репертуар академічних хорових колективів. Така практика ретельно досліджувалась А. Фурдичко, який не лише окреслив коло вітчизняних хорів, що використовують подібний матеріал у своїй творчості, а й акцентує увагу на тих формах, в яких він транслюється. Йдеться про те, що фольклор виступає у дещо зміненому аранжованому вигляді. Даний показник оцінюється автором публікації як цілком позитивний і такий, що відіграє свою роль у формуванні національного продукту. «Всі окреслені колективи культивують у своїй репертуарній політиці принцип жанрового універсалізму, що вказує на те, що музичний фольклор складає лише частину їх концертної діяльності» [9, с. 1576]. Серед колективів згадуються такі, як Національна заслужена академічна капела «Думка», Академічний камерний хор «Хрещатик», Академічний хор «ANIMA», «Київська камерата», Жіночий хор «Павана» Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Державна академічна чоловіча хорова капела ім. Л. М. Ревуцького. Використання народнопісенного матеріалу може

бути розглянуто як чинник ідентичності нації. «Проблема ідентичності достатньо актуальна на сучасному етапі становлення української державності. У цьому контексті народнопісенне надбання є одним із її формувальних стрижнів. У ньому зберігається дух народу, його традиції, світосприйняття, ментальність» [там само].

Якщо виділити варіанти впровадження народнопісенних традицій у сучасному українському вокальному виконавстві, то їх можна розподілити на декілька типів. До одного з них може бути віднесене використання в репертуарі співаків і колективів фольклорного матеріалу. Народні пісні можуть проходити в оригінальному вигляді, а також у вигляді обробок, де зберігається базовий константний мотивний комплекс, а також істотним чином змінюється характер твору, хоча зв'язок із першоджерелом все одно простежується. Характер трансформацій народного джерела може залежати від художніх завдань аранжувальника чи художнього керівника колективу. Так, наприклад, при написанні обробок для хорового складу, можливе створення аранжування, що буде максимально точно фіксувати сутнісні ознаки народного джерела. Подібні аранжування писав для Українського народного хору Станіслав Павлюченко. «У голосоведінні використовується принцип терцієвого дублювання мелодики приспіву, що властиво народним пісням. Гармонічна мова цієї пісні максимально наближена до логіки фольклорних джерел. Специфіка побудови мелодики пов'язана з коливанням між паралельними мажором і мінором» [4, с. 89]. Водночас художнє завдання може полягати у навмисному перенесенні відомого фольклорного джерела у незвичніше тло. Подібні практики притаманні для багатьох джазових виконавців, які завдяки використанню неповторних стихійних імпровізаційних соло спроможні перетворити народну пісню на джазовий стандарт. У ході подібних перетворень народної пісні може бути змінений її стиль. Стильові трансформації досягаються завдяки впровадженню нових шарів фактури, використанні альтерованих акордів, що притаманні для джазової та естрадної музики, застосуванні танцювальної ритмоформули в інструментальному супроводі. Подібні зміни стилю початкового джерела можна віднайти доволі часто. Це й перетворення пісень «Ке́дь ми прийшла карта», «На камені ноги мию», «Ой дубе,

ти дубе, кучерявий дубе» у джазовій стилістиці, здійснене українським естрадно-джазовим колективом «JAZZ TIME», і композиції інших сучасних гуртів.

Аналогічні стильові трансформації є доволі природними, зважаючи на те, що і фольклорний, і джазово-імпровізаційний типи музичних культур демонструють спільність у поєднанні творчовиконавського начал. А. Соловйов відзначає трансформування значення народної пісні джазовими виконавцями, які в них вбачають евергріни (стандарти). «Нове для фольклору культурне середовище, у стильових координатах якого здійснюється джазове оброблення, втілює канонічні моделі прототипу (фольклорного зразка) засобами імпровізаційного мистецтва» [6, с. 2]. Цей чинник впливає на спроможність говорити про глибокий ціннісно-аксіологічний потенціал народного мистецтва, що виступає позачасовим джерелом творчості для митців. Причому народнопісенні джерела можуть обрамлюватися не лише музикантами-виконавцями, ай професійними композиторами, що пишуть оригінальні твори на фольклорній основі. У своєму дисертаційному дослідженні А. Соловйов розглядає принципи формування художнього цілого на фольклорній основі провідною українською композиторкою В. Тормаховою, яка впроваджує це в обробках для чоловічого секстету а *capella*. «Канонем в обробках авторки слугують мелодико-тематичний «екстракт» та ритмоформула наспіву, стабільний елемент – формотворчий (структура); мобільний – етнофонія» [там само, с. 169].

Ще одним прикладом використання народнопісенної традиції в сучасному вокальному виконавстві є впровадження не пісенного матеріалу, а лише окремих супутніх компонентів, як, наприклад, співацька манера. Саме такий тип використання фольклорного начала можна побачити у творах уже згаданої Вероніки Тормахової. У ході оброблення весільної пісні «Що я в батька да й на отході», створеної для жіночого вокального тріо, яке співає в автентичній манері та джазового ансамблю (фортепіано, бас-гітара, гітара, саксофон та ударної установка) [10, с. 700] використовується інтонаційна канва фольклорного джерела, проте не менш важливим є застосування архаїчного типу вокалу.

Використання традицій народнопісенного виконавства можливе й у творах, що мають

виразнішу естрадну стилістику. Так у композиціях з репертуару авторки статті «Порізала пальчик» [3] – використовуємо народний пісенний матеріал, що виконується у відповідній вокальній манері, проте тип аранжування поєднує елементи народного інструментування, що сполучається з естрадним виконавством. У пісні «Гиля-гиля, сірі гуси» [1] застосовуємо мелізматику, якою заповнюємо звуковий простір приспіву. Яскрава театралізація створюється завдяки тембровій диференціації партій кожного з учасників дії (козака та дівчини). За рахунок використання низьких і високих формант досягаємо розрізнення між їх репліками. Застосування бек-вокалу, який імітує принципи народного голосоведіння, підсилюємо зв'язок із фольклором. Задля досягнення контрастності та більшої драматичності викладу, у приспіві почергово співаємо партію нижнього та верхнього голосів. Аранжування хоча й близьке до академічного та відсилає до жанру романсу, проте не суперечить народному першоджерелу. У кодї пісні імітуємо звучання сопілки, якою дублюється партія скрипки у високому регістрі. Подібне наслідування народним інструментальним складам є ще й однією влучною деталлю, що посилює зв'язок із фольклорним музикуванням (гра ансамблю «Троїсті музики»).

У пісні «Кохай мене» (музика В. Ярцева, слова В. Кудрявцева) наявна мелодика наспівного характеру, в якій використовуються повторювані мотиви, що сприяє її кращому запам'ятовуванню. У цій композиції, яка йде в мінорному ладі, проявляється близькість до народного музикування через застосування типового багатоголосся паралельними терціями в приспівах, що сприяє підсиленню враження від слів. А в авторській композиції Наталії Май «Перемога» застосовано мажоро-мінорну перемінність, типові вербальні звороти («летять лелеки», «ростуть смереки»), вокальні інтонації, що притаманні для народнопісенної традиції. Так само на близькість до фольклору вказують типові вигуки, що виконують роль бек-вокалу, лунаючи поміж фразами солістки. Заспів є лаконічним, близьким до народних пісень, у ньому наявні відсилання до фольклору танцювального типу. Серед інструментів, що супроводжують вокал, є народні інструменти. Єдина ритмоформула пронизує всю пісню, що водночас притаманно і для естрадної музики. Отже, можна спостерігати

інтерес до фольклору, який є актуальним і вкрай необхідним в умовах сьогодення, зважаючи на його потенціал формування національної самосвідомості. «У ХХІ ст. загальні процеси демократизації в українському суспільстві, пов'язані із соціальними змінами, викликали тенденцію популяризації народного музичного мистецтва, звертання до фольклору як носія народного та національного первня» [5, с. 73].

Результати дослідження. Було встановлено, що наявно чимало прикладів використання фольклорного спадку в межах сучасної музичної культури, що може бути розглянуте як чинник розвитку національної свідомості.

Висновки з даного дослідження. Фольклор є вагомим компонентом сучасної культури. Використання елементів фольклору в контексті музичного мистецтва є не лише певною модною тенденцією, а й чинником інтеграції нації та розвитку неповторної культурно-мистецької спадщини. Форм циркуляції фольклору у сучасному музичному мистецтві можна віднайти чимало – від включення народних пісень до репертуару хорових колективів до написання обробок. Ще однією формою просування фольклорних традицій є використання базових компонентів народнопісенного спадку в авторських творах сучасних виконавців, що поєднуються зі здобутками джазової та поп-музики. Зважаючи на важливість функціонування власної неповторної культури, розвиток фольклоризму має перспективне значення, адже є результатом живого творчого процесу.

Перспективи подальших розвідок полягають у дослідженні особливостей циркуляції фольклору у музичній культурі країн Західної Європи.

Список використаних джерел

1. Ванда Дрінівська «Гиля, гиля, сірі гуси». URL: https://www.youtube.com/watch?v=k-39B_3xIg (дата звернення: 27.07.2023).
2. Ванда Дрінівська «Перемога». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hyUMWLjXJHU> (дата звернення: 27.07.2023).
3. Ванда Дрінівська «Порізала пальчик». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=EA2fjIBKgBc> (дата звернення: 27.07.2023).
4. Горобець В., Сластьон В. Народна пісня та її трансформація в репертуарі Українського народного хору імені Станіслава Павлюченка. Вісник КНУКіМ. *Мистецтвознавство*. 2022. Вип. 46. С. 87–93. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258620>.

5. Садовенко С. М. Фольклоризм як явище художньої культури. *Культурологічна думка*. 2016. № 10. С. 68–75.

6. Соловійов А. М. Джазова обробка народної пісні у творчості українських композиторів другої половини ХХ – початку ХХІ століття : дис. ... д-ра філософії : 025. Суми, 2022. 231 с.

7. Ткач А. Глобалізаційні процеси та їхній вплив на український музичний фольклор. *Вісник КНУКіМ. Мистецтвознавство*. 2022. Вип. 46. С. 145–149. DOI: <https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258628>

8. Тормахова А. М. До проблеми взаємодії мистецтва та політики в контексті сучасної культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 2. С. 64–68.

9. Фурдичко А. Фольклоризм у репертуарі сучасних українських академічних хорів. *Народознавчі зошити*. 2017. № 6 (138). С. 1569–1577.

10. Яговенко Н. В., Дріневська В. С., Власова С. А. Застосування народного вокалу в творах Вероніки Тормахової. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 699–702.

References

1. Vanda Drinevska. «*Hylia, hylia, siri husy*» [“*Gilya, gylia, gray geese*”]. Retrieved from https://www.youtube.com/watch?v=-k-39B_3xIg [in Ukrainian].

2. Vanda Drinevska. «*Peremoha*» [“*Victory*”]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=hyUMWLjXJHU> [in Ukrainian].

3. Vanda Drinevska. «*Porizala palchyk*» [“*Cut her finger*”]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=EA2fjIBKgBc> [in Ukrainian].

4. Horobets, V., & Slaston, V. (2022). Narodna pisnia ta yii transformatsiia v repertuari Ukrainskoho narodnoho khoru imeni Stanislava Pavliuchenka [Folk song and its transformation in the repertoire of the Stanislav Pavlyuchenko Ukrainian Folk Choir].

Visnyk KNUKiM. Mystetstvoznavstvo [Bulletin of KNUKiM. Art history], 46, 87-93. DOI:<https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258620> [in Ukrainian].

5. Sadovenko, S. M. (2016). Folklorizm yak yavyshe khudozhnoi kultury [Folklorism as a phenomenon of artistic culture]. *Kulturolohichna dumka [Cultural thought]*, 10, 68-75 [in Ukrainian].

6. Soloviov, A. M. (2022). *Dzhazova obrobka narodnoi pisni u tvorchosti ukrainskykh kompozytoriv druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia [Jazz processing of folk songs in the work of Ukrainian composers of the second half of the 20th - beginning of the 21st century]*. (D diss.). [in Ukrainian].

7. Tkach, A. (2022). Hlobalizatsiini protsesy ta yikhniy vplyv na ukrainskyi muzychnyi folklor [Globalization processes and their impact on Ukrainian musical folklore]. *Visnyk KNUKiM. Mystetstvoznavstvo [Bulletin of KNUKiM. Art history]*, 46, 145-149. Retrieved from <https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258628> [in Ukrainian].

8. Tormakhova, A. M. (2022). Do problemy vzaiemodii mystetstva ta polityky v konteksti suchasnoi kultury [To the problem of the interaction of art and politics in the context of modern culture]. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstv [Bulletin of the National Academy of Managers of Culture and Arts]*, 2, 64-68 [in Ukrainian].

9. Furdychko, A. (2017). Folklorizm u repertuari suchasnykh ukrainskykh akademichnykh khoriv [Folklorism in the repertoire of modern Ukrainian academic choirs]. *Narodoznavchi zoshyty [Ethnological notebooks]*, 6 (138), 1569-1577 [in Ukrainian].

10. Yahovenko, N. V., Drinevska, V. S., & Vlasova, S. A. (2017). Zastosuvannia narodnoho vokalu v tvorakh Veroniky Tormakhovoi [The use of folk vocals in the works of Veronika Tormakhova]. *Molodyi vchenyi [A young scientist]*, 11, 699-702 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 28.07.2023